

СТЈУАРТ ДАЈБЕК

ЕКСТАТИЧНЕ ЗАВЕРЕ

МОДРИЦА

Дошла је у белој мушкој кошуљи подврнутих рукава и хаљетку од избледелог плавог џинса, због чега су јој очи изгледале још модрије.

„Види”, рече док је седала на кауч и полако подизала хаљину, откривши модрицу високо на спољашњој страни бутине.

Било је лето. Брадати молери у испрсканим комбинезонима фарбали су фасаду куће у бело. Чули су их кроз отворене прозоре како стружу стару, љуспаву боју са дасака с једне стране куће, као и шљапкање четки умочених у боју с друге.

„Ове старе даске баш упијају боју”, дометнуо би повремено један од молера.

„Одувек ми се лако направе модрице”, рекла је, спутивши глас као да би је молери могли чути.

Модрица је, испод тамне мрежице најлонки, изгледала чивистасто. Налазила се тик уз бок, а изнад се указивао црни, чипкасти појас гаћица. Било је топло, преко тридесет степени, и док је помно загледао ту мрљу због које је задигла хаљину како би је осмотрио, прође му кроз главу да би чак и у том тренутку могли наставити с разговором који није набијен скривеним значењима. Не мора сваки дан да им се уреже у сећање. Смер у којем је изгледало да се њихови животи неконтролисано крећу могао се променити, и то не захваљујући неком открићу, већ током обичног разговора, узгредном духовитом опаском или шалом, или пак каквим једноставним питањем. Могао ју је питати зашто носи хулахопке кад је напољу таква спарина. Зар јој ноге још нису преплануле? Могао је да устане са кауча и пита је да ли жели лимунаду, те пошто би

одговорила потврдно, да оде у кухињу и направи је – праву лимунаду, да исцеди лимунове из фрижидера, њихов хладни сок помеша са шећером и водом, шећер у зрну шушкао би између коцкица леда, леда који би у орошеном стакленом бокалу звекетао као црквено звоно. Могли су да седе, пијуцкају из хладних чаша и разговарају о нечем свакодневном попут времена, да ћаскају као молери, не зато што им је недостајало занимљивијих тема за разговор, већ зато што је било лето и било је топло, а чинило се да се она обукла непримерено за врућину.

Уместо тога, кад је прекрстила ноге, тако да јој се хаљина још више зарозала, и примакла му се, он је јагодицом прста додирнуо модрицу и притиснуо је пажљивије и нежније него кад се стисне дугме лифта.

Ах, уобличиле су њене усне, мада није то баш изговорила. Уздахнула је, склопивши плаве очи, да би их потом, безмало изненађено, разрогачила и загледала се у њега. Седели су тик једно до другог, лица су им се готово додиривала.

Кад је склонио прст, затегнула је најлонке изнад модрице како би боље видео различите преливе плаве боје. Била је оивичена бледозеленим сјајем као каквом ауром; гримизни капилари, налик мајушним пукотинама, гранали су се у свим правцима, попут речне мреже на мапи; у средини је била љубичаста, налик мрљи.

„Гадна је, јелда?“, питала је шапатам.

Није ништа одговорио, већ је поново притиснуо, полако, дубоко, а она је забацила главу на јастук. Овог пута се с њених усана отело једно чујно *ах*. Склопила је очи и застењала, раскрстивши ноге. Седели су тако близу да је имао утисак како је звук стругања њених ноктију по најлонкама толико гласан да би га молери могли чути. Раширила је ноге, па он прислони длан и кроз најлонке осети топлину, стварну топлину, попут топлине лета што допире кроз врата са мрежицом за комарце.

Притискао је и притискао модрицу. Она би сваки пут преобликовала усне у вокал који је звучео све више изненађено.

Кућа је споља постепено постајала све беља. Летње сунце расплинуло се у златне, магличасте зраке у крошњама. Модрица – није питао одакле јој – раширила се небеским сводом.

ИСПОВЕСТ

Увек сам чекао оца Богуслава, свештеника чије ме је дисање кроз танку преграду исповедаонице подсећало на вентилатор иза Викове пивнице. На моју досадну литанију грехова одговарао је дахтањем и цмоктањем, па сам га замишљао погуреног у својој кабини, у свештеничкој одежди, као што је имао обичај да у хладна јутра клонуло седи на стражњем улазу у сакристију пре јутарње мисе – где би, мамуран, цуцлао неупаљени пал мал и отпухи-вао пару.

Једном приликом глава му је лупнула о дрвени сандук.

„Оче”, шапнуо сам, „оче”, али он се обезнанио и захркао. Клечао сам не знајући шта да радим, док коначно није застењао и тргао се из сна.

Као и обично, смртне грехове сачувао сам за крај: лажи и преписивање домаћег задатка, мажњавање пића, бежање с часова, стопирање, за шта сам био убеђен да представља кршење пете заповести, која забрањује убиство. Пре но што сам стигао до голишавих аматерских фотографија младих Корејки, украдених из комоде мог ујака ратног хероја, ујака Ала, и даље нимало покајнички скривених иза котларнице, отац Б. је куцнуо и рекао да ми је опроштено.

А што се покорѣ тиче: „Иди у миру, сине мој, данас патим довољно за обојицу.”

VISTA DI MARE

У Ђенови, док се она пакује да оде, говори јој да не жели крај, на шта му одговара да је он заиста знао шта жели, не би га сада напуштала.

Наставља сâм путовање до Рима, дуж обале, и даље, до Сицилије, без посебног одредишта на уму. Свакога дана ту је нови ред вожње који ваља одгонетнути, нови ред у ком треба стајати, нова гомила људи с којом мора чекати. Више не путује да би негде стигао. Купио је показну карту и путује тек да би се возио возовима, да би седео, уколико је могуће, у празном купеу, где ће широм отворити прозор и препустити лице вихору те јурњаве по Италији. На клупи усред станичне гужве док одјекују обавештења о доласцима и поласцима возова, или на седишту у возу због чијег љуљушкања његов рукопис изгледа као да припада неком незнамцу, пише јој писмо, као што би неко исписивао страницу дневника. У почетку везе, слали су једно другом љубавна писма, која су обоје сачували. Писма која јој пише сада, након што га је оставила у Италији, говоре о местима која је требало заједно да открију, о градићима чија се имена више и не труди да упамти, описује временске прилике, пределе, храну коју је требало да деле. Пише јој свакога дана, да би увече, у новој соби неког јефтиног хотела поред железничке станице, писмо бацио у ђубре.

А онда проглашава дан одмора од писања писама. Не труди се да забележи како спава испод распећа први пут од ономад када је, још као дечак, одлазио у посету својој баки католикињи. Не описује једини расположиви хотел – преуређени женски самостан – нити како је у пет сати изјутра, када су се огласила звона у звонику недалеко од његовог узаног прозора, то звучало као да се конобари који носе металне послужавнике препуне стакленог посуђа стрмоглављују низ степениште. Пробудио се, на тренутак збуњен где се налази, и осетио дашак тамјана који је зацело допирао са мисе, помешан са мирисом пржених лигњи из кухиње. Не спомиње како је шетао по киши до железничке станице, поред дрвећа које се погурило баш као и улични свирачи који нису желели да престану са музицирањем. Не каже јој да му је глава пуна мелодија, по свој прилици љубавних песама чије називе и стихове не зна. Дан пролази, а он не записује ни једну једину реч о ономе што је видео. Те вечери нема шта да баци у ђубре.

Следећи дан такође проглашава даном одмора и изјутра се укрцава на воз а да није ни погледао ред вожње, те спонтано силази на станици наспрам поља сунцокрета иза којих се назире море.

С друге стране колосека, у панорами оивиченој сунцокретима, виде се рибари у црвеним дрвеним баркама како бацају мреже.

Запућује се пешке у град уклесан у литу, стазом што се успиње кроз маслињаке, засаде лимунова и стрме, терасасте винограде. Након што га је оставила у Ђенови, свео је пртљаг на оно што му је могло стати у ранац. Зноји се испод ремења и помишља да би управо тако путовао по Европи у младости. Те године кад је дипломирао, забављао се са девојком која је желела да заједно путују. Звала се Полет – прелепа одважна девојка, чија је соба у студентском дому била украшена постерима страних обала оперважених палмама са избељеним кућама што гледају на модру пучину. Она је под интимним разговорима након вођења љубави подразумевала планирање путовања. Желео је да пође с њом, али прибојавао се да би то могло испасти захтевније од онога на шта је био спреман, па се радије определио да стажира у једној маркетиншкој агенцији. Полет се придружила Мировном корпусу и отишла у Африку, и више се никад нису чули нити видели.

Застаје испред стеновите литеце да посматра галебове који лебде на узлазним ваздушним струјама. Одувек је настојао да не изгуби из вида чињеницу да је, без икакве личне заслуге, у овом ратом разореном, израбљеном, сиромашном, неправедном свету релативно привилегован што се родио као Американац, и сад га гризе савест што се самосажаливо кајао због одлука које је донео у младости. Никад себе није сматрао покајником. Пада му на памет једна реченица коју је чуо још на факултету, на предавањима из филозофије: *Животи се може разумети само гледањем уназад, али мора се живети унапред*. Пита се да ли је икада знао шта заправо жели највише у животу. И тада му, као кад груну сузе, изненада сину да барем једном то зна: жели управо ово, да буде ту сада, на узбрдици са личним пртљагом на леђима; жели овај тренутак морског видика.

Град, усечен у планински обронак, терасаст је попут винограда. Улице вијугају калдрмисаним степеницама. Жели да одседне овде где му се чини да ништа не може запречити поглед на море, али у кафићу му кажу да је једини *џенсионе* затворен због смртног случаја у породици. Конобар који натуца енглески каже да зна за јефтин стан који се изнајмљује, али не зна да ли би му се свидео. Американци, наставља конобар, немају осећај да су на одмору уколико немају *vista di mare*. Зато је тај расположиви стан тако јефтин.

„На шта гледа?“, пита он.

„*Cipressi*“, одговара конобар.

„*Non capisco*“, каже он.

„На чемпресе.“

МРАВ

Дремала је на избледелом навахо ћебету док јој је кожу, попут вела, прекривала паучинаста сенка јавора. Блуза, коју јој је он раније раскопчао до небескоплавог грудњака који је донела као сувенир из Италије, и даље је била растворена.

Роб је лежао тик уз руб сенке коју су бацале њене трепавице. Скинуо је мајицу и раширио је испод себе по трави. Било је вруће, а лешкарење с њом као да је појачавало светлост. Чак су и птице куњале. Само је један мрав радио. Ухватио га је за табан.

„Покушава да отабана са мном”, довикнуо би јој да није био исцрпљен, али уздржао се и због њене одбојности према калам-бурима. Жена Која Мрзи Каламбуре, знала је рећи за себе.

Осећајући топлину сунца на склопљеним капцима, имао је утисак да су мрав и он једина бића још увек будна на планети. Роб је испрва мрављи труд напросто забављао, али после извесног времена наслутио је једва приметно кретање по трави. Зачкиљио је у модри небески свод, не марећи заправо куда се запутио. Беше то дан за такво понашање, но скоро сваки дан проведен с њом могао је код њега да изазове такво расположење – да га изискује, у ствари. Откако ју је упознао, Роб је све чешће проводио време у неком неизрецивом заносу. Да би описао то душевно стање, говорио је у шали да живи у лимбу.

Ево какав беше лимб: божанствени облаци у висини који нису бацали сенку нити попримали ма каква обличја. Без ветра, а у крошњама ипак тихо сиктање. Сунчева светлост одисала је благим миомирисом. У лимбу, том царству снова, сијесте су биле обавезне. Испод њега је нежно клизила трава, не остављајући трага по кичми. Влати су му чешљале косу, тако да су му се власи напо-слетку повиле под истим углом као и трава.

Робу није сметало док год је био у питању тек један мрав. Не би поднео да му марширају по телу у црним колонама, да му у дамаравом мноштву врвећи улазе у уста, уши, ноздрве и очи као да је само још један леш који треба почистити.

Била је то морбидна визија, нимало у складу са тако дивним даном.

Чак и овде у лимбу, помисли Роб, човек се очигледно не може опоравити од тога што су му у детињству читали причу *Лајнинген њројив мрав*.¹

¹ *Leiningen Versus the Ants*, класична приповетка Карла Стивенсона (Carl Stephenson), објављена у децембарском броју часописа *Esquire* 1938. године, у којој се приповеда о борби Лајнингена, власника плантаже у бразилској прашуми, против најезде мрва легионара (прим. прев.).

И даље се сећао свог ишчекивања – мешавине узбуђења и страха – оних летњих недељних поподнева, да ујка Вејн стигне са књигом прича под мишком. Ујка Вејн би дошао да чува мало Робџа, док су Робови родитељи одлазили на роштиљ у стражњим двориштима одакле су се враћали „нацвртани“, како је говорио његов отац – премда су више изгледали трештени – осећали су се на коктел менхетн и лако праскали у гласан смех.

„И запамти“, конспиративно би га упозорила мајка пре одласка, „немој да запиткујеш ујка Вејна о рату. Не воли да прича о томе. И не брини ако уопште не буде много причао.“

Без обзира што је тада био мали, Робу је било јасно да то чување помаже ујка Вејну једнако колико и његовим родитељима или њему самом.

Ујка Вејн углавном није био разговорљив у присуству Робових родитеља. Чинио се бојажљив, збуњен, готово постиђен. Лице му је било изровашено бубуљицама, због чега је изгледао попут тинејџера. Роб је каткад замишљао да су лице ујка Вејна нагрдили шрапнели.

„Волиш ли приче?“, питао га је ујак приликом прве посете.

„Наравно“, одговорио је Роб.

„Одлично. Приче ме спречавају да не полудим“, рекао је ујка Вејн, а затим се чудно, пригушено насмејао, као да је реч о некој њиховој приватној шали.

Али кад је читао наглас, ујакова срамежљивост је нестајала. Ујка Вејн није напросто читао приче, он се у њих потпуно уживљавао. Током *Најојасније ловине*², Роб је морао да бежи из собе у собу док му се ујак, све време гласно читајући, прикрадао, са књигом приповедака у једној руци, а у другој носећи лук, начињен од офингера и ласта, и стрелу од картонског уметка са вешалице за панталоне.

Кад су читали *Мајмунску шапу*³, Роб се скривао иза врата своје собе док се његов ујак успињао степеницама тешким, претећим

² *The Most Dangerous Game* („Најопаснија игра“ или „Најопаснија ловина“), позната и под насловом *The Hounds of Zaroff* („Заровљеви ловачки пси“), новела америчког књижевника Ричарда Конела (Richard Connell), првобитно објављена у часопису *Collier's* 1924. године. Протагонист је Сангер Рејнсфорд, амерички ловац на крупну дивљач и авантуриста који заврши на усамљеном карипском острву где бивши козачки генерал Заров живи са својим slugом и организује лов на људе, које сматра најопаснијом од свих ловина. Рејнсфорд мора да користи сву своју домишљатост и ловачке вештине како би преживео као плен (прим. прев.).

³ *The Monkey's Paw*, прича натприродног хорора В. В. Џејкобса (W. W. Jacobs), први пут штампана 1902. године, у којој се приповеда о балзамованој мајмунској шапи, чудесној амајлији из Индије, која има особину да своје власнику може испунити три жеље, али уз језиве последице због поигравања са судбином (прим. прев.).

кораком мртваца зазваног из гроба. Безмало се тресући од страха, Роб га је усрдно молио да се врати у свој гроб, док је ујка Вејн лупао о врата.

Ујак би отворио књигу Едгара Алана Поа и нашао своју омиљену причу, *Издајничко срце*, а дечак би се натерао да помно посматра ујаково лице како му не би промакао тренутни преображај кад би му се очи манијакално зацаклиле, а уста искривила у злобан осмех док је читао уводне реченице: „Тачно – раздражљив – био сам и још сам ужасно раздражљив; али зашто тврдите да сам баш луд?”⁴, након чега би праснуо у грчевит, психопатски смех, док су му капљице плувачке прскале на све стране.

Али од свих прича које су читали заједно, *Лајнинген њроџив мравџ* била је најстрашнија и најупечатљивија.

Колико ли је само недељних поподнева, док су други дечаци гледали везане утакмице или убацивали лопту у обруч окачен изнад врата гараже, Роб преседео знојећи се и напето слушао ујка Вејна како чита о Лајнингену који се пробија кроз џунглу, избегавајући хорде мржава легионара?

Мрави су куљали преко препрека од воде и ватре, неумољиво прождирући све што би им се нашло на путу црним, назубљеним чељустима којима су били у стању да оглођу човека до костију уредно и сурово као јато пирана.

Роб је бежао, док га је ујак, умотан у ћебе које је представљало аморфни облик гомиле мржава, прогонио по кући. Роб би трчао око стола док су га мрави сустизали, обарајући успут столице. Одјурio би уз степенице док су му мрави били за петама, залупио врата своје собе, али мрави би их својом тежином провалили. Скочио би на кревет, немајући више где да побегне нити да се сакрије, а мрави би му плазили по стопалима и почињали да га прождиру, док би их он, сав црвен и узбуђен, ударао јастуком, борио се, отимао, да би напоследку, надјачан, готово угушен њима, завапио: „Лајнинген не умире! Мрави га не убију! Мрави не побеђују!”

И тек тада, кад би подсетио ујака на веродостојност приче, Вејн би одступио, упаљених бубуљица и дрхтавих руку, те би поново сишли у приземље, где би их по повратку кући затекли Робови родитељи како лижу сладолед на штапићу и гледају утакмицу.

* * *

⁴ Наведено према „Издајничко срце”, у: Едгар Алан По, *Сабране њриче и њесме*, прев. Вука Адамовић, Рад, Београд 2006, 521 (прим. прев.).

Присећајући се ујака, Роб је заборавио на мрава. Беше то очигледно лош каламбур⁵ на који би Жена Која Мрзи Каламбуре уздахнула. Но, чак и да је Роб рекао то наглас, она га можда не би чула, јер мрав је успео да му се увуче испод леђа, ухвати га чељустима за каиш и одигне са тла најмањи делић милиметра, те балансира њиме тако вешто да му се ни глава нити пете нису вукли по земљи. И успевши да однесе Роба преко границе лимба, назад у свакидашњи свет, мрав је сада наставио знатно одлучнијим темпом.

Продужили су даље, журно се одмичући од његове уснуле драге, попут зрна пиринча са венчања.

Превео с енглеског

Ален Беџић

⁵ Каламбур заснован на сличном звучању енглеских речи *uncle* (ујак) и *ant* (мрав) (прим. прев.).